

Edirne Muharasası Sırasında Tutulmuş Bir Günlük-IV

RIFAT N. BALI

9 Mart 1913

Açlık ciddileşiyor. Yetkililer yetiştirkin başına her gün yüz ilâ yüzelli gram ekme tahsis ediyorlar. Aylardan beri işsiz durumda olan fakirler arasında sefalet korkunç bir durumda. Açlık sayesinde edep yerle bir olduğundan her dakikanın başında yeni bir dilenci ordusu sokağa çıkmakta. Çirkin ölüm, zayıflamış ve kansuz kalmış organizmaları izlemekte. Açlıktan dolayı ölenlerin sayıları yüzlerle ifade ediliyor. Yeni yeni yeşillenmiş çayırlardaki otları almak için insanlarla, hayvanlarla mücadele ediyor. Bu otlar açlığını aldatmakta ve mide-sini tahriş etmekte. Açlıklarını aldatmak bu zavallı insanların aylar boyunca tek meşgaleleri oldu. Zararlı olmaktan uzak olmayan en tuhaf gıda maddeleri çarşıda görülmekte. Okkası 0.80 franga satılan nişasta bugün beş franga satılmakta. Nişastanın içine tad vermek için az miktarda beyaz peynir katılarak bir nevi helva imal edilmekte. Mikroskopik miktarda haşlanmış buğday veya mısır kâseleri 0.25 franga satılmaktalar. Sığır ve at eti halen bol miktarda mevcuttur ancak, hasta ve kansuz hayvanların etle-

ri tuzsuz olarak pişirildiklerinde yetersiz ve sağlıksız bir gıda olmakta. Vicdansız spekülâtorler açgözlüklükleriyle herkesin ıstıraplarını arttırmaktalar.

Hükümetin salmaları sonucunda et ve peynir dışında tüm gıda maddeleri ortadan yok olduğu için bu maddeler bugün fahiş fiyatlara satılmaktalar. Fahiş fiyatlı bu gıda maddelerinin listesi çerçeve içinde gösterilmiştir:

Tuz darlığı birçok kişinin zenginleşmesine yol açan gerçek bir fırsat oldu. Bir tüccar çevrede bulunan ve deri tabaklanması için açılmış olan çukurlardan gelen sızıntılar ile tuzlanmış olan kuyunun suyunu tenkesine on franga satarak onbin franktan fazla bir kazanç elde etti. Tuz depolarının sahipleri de depolarında daha önceden kazdıkları toprakta tuzla empenye edilme-yi bıraktıkları suları satarak muaz-

zam paralar kazandılar.

Buharlı bir değirmenin sahibi olan İbrahim Bey bu muhasara sırasında sergilediği utanmaz davranışları ile hazin bir şekilde ünlü oldu. Yetkililerin işbirliği veya en azından hoşgörüsü ile, sadece kendisiyle yanhanesinde başbaşa kalıp ondan un vermesi için yalvaran onbeş ilâ yirmi yaşındaki güzel ve bekâr genç kızlara onun çuvalını dört ilâ beş franga sattı.

Beyaz un	okkası	4.50	frank
Siyah un	"	3.50	"
Buğday	"	3.—	"
Mısır	"	2.50	"
Kabuksuz arpa.....	"	2.—	"
Makarna ve hamur işleri...	"	5.—	"
Pamuk yağı	"	10.—	"
Tereyağı.....	"	20.—	"
Tuz.....	"	40.—	"
Şeker.....	"	40.—	"
Salamura.....	"	2.—	"
Tuzlu su	"	2.—	"
Tavuk.....	"	5.—	"
Kaz veya hindi.....	"	20.—	"
Yumurta.....	tanesi	0.30	frank
İspirto.....	okkası	40.—	frank

Edirne'nin Fransız konsolosu Marcel Cuienet, muhasarası sırasında aldığı Lejyon Donör nişanı ile.

12 Mart 1913

Bugün ortalıkta ısrarlı bir şekilde Bulgarların Çatalca civarında büyük bir zafer elde etmiş olduklarına dair haberler dolaşüyor. İyi bilgilere sahip kişiler bir Bulgar gazetesinin, zaferi ilân eden haberinin tercümesini okuyorlar. Şöyle deniyor:

"Bulgar ordusunun başkomutanı Çatalca'daki kuvvetlere yirmi kilometre kadar gerilemeleri emrini verdi; bazı subaylar bu emre itiraz etmek istediklerinde başkomutan kanun namına bu emre itaat etmelerini istedi. Bu manevra ile Bulgarlar düşmanı açık araziye çektiler ve burada büyük bir savaş vererek onları mağlup ettiler. Bir kan ırmağı üzerinden geçtikten ve doksan bin asker kaybettikten sonra Türkleri Hadımköy'deki mevzilerden söktüler ve Konstantiniye'ye az mesafede olan Florya'ya kadar geldiler."

14 Mart 1913

Bombardımanın bize tanınmış olduğu kısa aralarda hayatımızın monotonluğunu bozmak ve dışarıda biraz güneş ve neşe bulma ümidiyle barınacağımızı çabucak terk ediyoruz. Ancak güneş sefaleti ve o kadar içler acısı manzaraları aydınlatıyor ki, yalvardıkları ekme lokmalarını çok nadir olarak verdiğimiz bir dilenciler alayı eşliğinde tıksınmış bir halde geri döndük. Bugün gördüklerim oldukça ıstırap verici idi. Şehrin sınırında bulunan muazzam bir parkta yiyecek yokluğundan can çekişen beş yüz at hapsedilmiş. Bu atlar onlara artık bakılmayan ordu veya özel kişiler tarafından terk edilmiş bulunuyorlar. Özel kişilerin buraya gelip sığır, at veya ççek bırakıp, karşılığında orada bulunan atlardan birini almalarına izin verildi. Oraya girdiğimde iğrenç bir koku genzimi tıkadı. Kısa bir süre sonra ayaklarım kanlı bir çamura saplandı. Birkaç atın duvarın ötesinde bulunan bir ağacın yapraklarını yediğini, bazı atların diğer atların yelelerine saldırdıklarını, en zayıf atların can çekişen atları acımasızca öldüren birkaç darbelerinden kurtulmak için kalıp kaçmak üzere ümitsiz gayretler sarf ettiklerini gördüm, bu gerçek mezarlıktan kaçtım.

18 Mart 1913

Asılsız haberlerin tekeli sadece Türklere ait değildir. Bulgarlar da kullanıyorlar ve istismar ediyorlar. 10 Şubat sabahında dolaşan bir haber bunun tipik bir örneği. Bu haber, cemaat mensuplarının ıstıraplarını Şükri Paşa'ya iletme çüretinde bulunan Rum Metropoliti ile Ermeni Piskoposu'nun Paşa'nın emriyle idamlarını ilân eden haberdir. Neşenin hiçbir zaman kaybolmaması ge-

rektiğinden bu iki din adamı tekrar dirildiklerini haber vermek için şehrin komutanını ziyaret ettiler.

13 Mart tarihli *Le Temps* gazetesi aynı vesileyle bize Hadımköy'deki büyük Bulgar zaferinin muazzam bir palavra olduğunu ve düşman ordularının savaşın tekrar başlamasından beri aynı mevkileri muhafaza ettiklerini bildirdi.

22 Mart 1913

İki üç günden beri düşman artık şehri bombalamıyor. Ancak bazı önemli olayların hazırlandığına inanmak zorundayız. Genellikle iyi haber alan bir kaynaktan öğrendiğimize göre şehrin Bulgar cemaati istila kuvvetlerinin komutanından son saldırdırım 26 Mart Perşembe günü olacağına dair bir mektup gelmiş. Edirne'nin fethedilebileceğine inanmak istemiyoruz zira buranın fethinin imkânsız olduğu fikrine alışmıştık.

24 Mart 1913

Ana rahibe bu kadar zamandan beri yabancılarla misafirperverlik yapmaktan yorulmuş olduğu için Katolik mektebini terk etti. Nitekim bombardıman birkaç günden beri sona ermiş olduğundan mektebe sığınmış olan herkesten evlerine dönmelerini rica etti; tehlike anında herkesi geri çağırma taahhüt etti.

26 Mart 1913 Perşembe

Bu içler acısı trajedinin son sahifesine geliyorum ve duygularımın labirenti içinde olayları biraz berrak bir şekilde göstermeye, bandosu, dansları, hareketliliği ve bayram havasıyla

en hazin bombardıman ve açlık günlerinden daha hazin olan bu görkemli 26 Mart gününü tasvir etmeye çalışacağım. On beş gündün beri Bulgarlar nihai saldırıya hazırlanıyorlardı. Yüz eli bin taze kuvvet ve altı yüz top getirmişlerdi. Enerjik ve kararlı olan bu kuvvetler özellikle Maraş ve Kuyuk olmak üzere her taraftan aynı anda kalelerimize saldırdılar. Saldırı 48 saat boyunca bir dakika ara vermeden devam etti. 48 saat boyunca bin iki yüz topun aynı anda gürleyen sesleriyle sağırlaştık, kurşun ve top mermisi yağmuruna tutulduk. Türk askerlerinin içinde buldukları zafiyet ve zayıflama durumunu bildiğinizde, düşmana karşı göstermiş oldukları mukavemet insanı şaşırtmaktır. Vatan için kanlarını döktüler belki de ama teslim olma acısını yaşamadıklarından dolayı mesutturlar.

Şimdi kurban verildi, şimdi o kadar cesur insan, Türkiye'ye sancı veren bir organı kesilene durumundan kuttaramadan canlarını verdiler; yara uzan zaman boyunca bütün Osmanlıların kalbinde açık kalacak ve kanayacaktır.

Ben de bu felâketin kaçınılmaz olduğunu biliyordum. Bugün veya başka bir gün düşmana karşı o kadar cesur bir şekilde korunmaya çalışılan Edirne'mizin, düşmanın yemi olacağını biliyordum. Ancak oldu bitti, silahları alınmış askerlerimiz, gülen, muzaffer ve o sert Slav lisanlarıyla havayı dolduran Bulgar askerleri karşısında bir yırtılma gibi bir şey hissettim. Muzaffer Bulgar askerlerini karşılamak için koşuşan Bulgarların ve Rumların karşısında ötkem doruk noktasına ulaştı. Ağlayanların önünde gulumek gerekirdi ve bu kadar Osmanlı yüreği kanıyorsa bu kadar sevinç gösterilmemeliydi. Bu galiba savaşın kuralıdır ve savaşta yürekten ziyade barut konuşuluyor. Size bu satırları evimin eşliğinde yazdığım sırada evimin önündeki geniş amzide bir Bulgar bölüğü geceyi geçirmek üzere

Meriç Nehri üzerinde Kırkköprü mevkinde askerler. (Bulgaristan ve Türk-Bulgar İlişkileri, Pars Tuğlacı, Cem Yayınevi, İstanbul 1984)

hazırlanıyor. Hep birlikte gürültülü bir şekilde sohbet ediyorlar, şarkı söylüyorlar. Cömert bir şekilde şeker ve tuz dağıtıyorlar ve çiçek isteyip aldıklarını çiçekleri keplerine taktıyorlar. İlk baharımız onlar için ortaya çıkardı.

Dün sabahı esir aldığımız bazı düşman askerleri, Bulgarların bugün şehre gireceklerini ilân etmişlerdi. Bunun bir palavra olduğuna inanmışımız için gülmüştük. Hata ettik.¹ Liberal fikirlerle ve şoven vatanseverlikle mücehhez aydınlanmış insanlar mukavemet sırasında askerlerden daha fazla cesaret göstermiş olmasa da, en az onlar kadar girişim, kararlılık ve bir fedakârlık içinde olmaları tabii idi. Abdülhamit rejiminin bağmazlığı yüzünden Türkiye bugün çöknekte. Topları vardı ancak okulları olmadı ve büyük felâket işte burada. Umarım ki Türkiye bu zalim imtiyandan gelecek için faydalı bir tecrübe alır ve "İttihat ve Terakki" sloganını etkin bir şekilde uygulamaya koyar.

Sadece çalışma gençleştirir ve yeni-

Edirne'ye ilk gren 10. ve 28. alayların tugay komutanı Albay Khardjief.

den yaratır. Bu [ahımızda] yazılı idi; Doğulu milletlerin zehiri budur, panzehir olarak da sadece terakki mevcut.

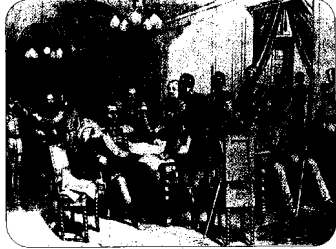
27 Mart 1913

Uyanmamız tatlı oldu. Uzun zamandan beri kâbus görmeden ve şiddetli heyecanlara kapılmadan uyuma-

1 Bulgarlar 26 Mart günü saat 05.30'da Ayvazbaba'dan şehre girdiler. (T.C. Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı Resmî Yayınları Konferansları Serisi, Konferans Broşürü, Atatürkçülüğün Öğrettiği Yüni-Balkan Savaşı (1912-1913)-1967 Arap-İsrail Savaşı - 1973 Arap-İsrail Savaşı, Ankara 1975, s. 37)

Balkan Savaşı sırasında Edirne halkına Bulgar askerleri tarafından ekmek dağıtılması.

Edirne Barış Antlaşması'nın imzalanışı. (Bulgaristan ve Türk-Bulgar ilişkileri, Pars Tuğlacı, Cem Yayınevi, İstanbul 1984)

Çatalca'daki Bulgar ordusuna katılacaklar. Dün akşam evimizde iki Bulgar subayını misafir ettik. Biri piyade yüzbaşı diğeri de demiryolları müfettişi idi. Sağlam yapılı, kararlı,

enerjik ve her şeyin üstünde vatansever kişiler. Böyle erkekler için bir vatan neler yapmaz ki! Ellerinde altmış bin, Yunanlıların elinde elli bin, Sırpların elinde de otuz bin harp esiri bulunduğunu söylediler. Türklerin mağlûbiyetine ne kadar üzülürsek üzülelim bu kadar muazzam bir gayreti sarf etmiş olan Bulgar zekâsına ve bu kadar süratle hareket etmiş ve bu kadar iyi bir zafer kazanmış olan Bulgar diplomasisine saygı göstermemiz lâzım.

Ufukta hepimizi yakından ilgilendirecek bir sıkıntının doğduğunu görüyoruz. Bu sabah birkaç Yahudi ailesi, evlerinin Rumlar ve Bulgar askerleri tarafından yağma edildiğini gördüler. On iki kadar suçlu suçüstü yakalandı ve hapse atıldı. Hayal kırıcı olan sadece Yahudi evlerinin yağma edilmesi ve bunun da hırsızlık maksadıyla değil, bir kin ve öç alma duygusuyla yapılmış olması. Yağmacılar beraberlerinde götürmedikleri eşyaları tahrip ettiler.

Rumlar tarafından yayılan söylentilere göre biz Yahudiler Osmanlıların göstermiş oldukları mukavemeti gayretimizle ve paramızla desteklemişiz. Edirne'de biz olmasaydık şehir çoktan düşmüş olacaktı. Şehrin düşmesi gerçekleşince galipler için, tehlike anında enerjik ve vatansever olmayı bilen bir halkı fethetmiş olmak sevinc verici değil mi?

Ancak antisemitizm ile mantuk yürütebilir misiniz?

Bu tarih sayfası karanlık öngörüler ile kapanmakta. Herhalde Bulgarlar güzel şehirler ve muhteşem binalar inşa edecekler. Bizlere Avrupa'nın bir ön tadını verecekler. Ama bizler, Yahudiler terakkiden bu kadar uzak, doğru, ancak bu kadar insancıl bu Osmanlı halkına karşı minnet borçluyuz.

Kimbilir kaç gün içinde, Yahudi halkına bu kadar tatlı davranmış olan Türk'ün elini arayacağız ve pişmanlık duyacağız. Biraz uzun olan bu mektubu Konstantiniye vasıtasıyla size yollamaya çalışacağım. Sofya'dan geçerken sansüre tâbi olmasından korkuyorum.

Sayın Başkan, size tasvir etmiş olmandan dolayı beni mazur görmenizi rica eder ve iyi duygularımı iletirim.

A. Geron

Osmanlı Devleti ile Balkan devletleri arasında 30 Mayıs 1913 tarihinde Londra'da imzalanan barış antlaşması. (Bulgaristan ve Türk-Bulgar ilişkileri, Pars Tuğlacı, Cem Yayinevi, İstanbul 1984)

Günlük Burada Sona Ermekte

Edirne'nin Bulgarların eline geçmesinden sonra Bulgar işgal ordusu komutanı General Varof Edirne'deki yerleşik halkın ruhani reislerini davet etti ve hepsine ayrı ayrı durumdun memnun olup olmadıklarını sordu. Toplantıda hazır bulunan Hıristiyan cemaatlerinin ruhani reisleri ve müfütü durumlarının evvelkinden çok daha rahat olduğunu ve memnun olduklarını söylediler. Başhaham Becerano sıra kendisine gelince şu cevabı verdi: "Vaziyetimiz, sevdiği kocasını kaybeden bir kadının haline benzeriy. Bu kadın, kendisini tehdit eden sefaletten kurtulmak için tekrar evlenmeye mecbur olmuştur. İkinci izdivacında mesut dahi olsa ilk aşkının erkeğini unutabilir mi?" Bunun üzerine General Vazof, Becerano'ya "Bu duygunuz size şeref verir" cevabını verdi. Yine Edirne'nin Bulgarlar tarafından işgal edildiği sırada Bulgarların halka ekmeğe dağıtırlarken Müslüman halka büyük haksızlıklar yaptığını duyan başhaham Becerano General Vazof'u makamında ziyaret ederek bu haksızlığın önüne geçilmesini rica etti ve

bunda da muvaffak oldu. Başhaham Becerano aynı zamanda kabalist² olması nedeniyle Edirne Müfütüsü ve bazı Türkler kendisinden Tevrat metinlerine dayanarak Edirne'nin geleceği hakkında açıklama yapmalarını rica ettiler. Hayim Becerano bunun üzerine Eski Ahid'i açıp üzerinde parmağını gezdirdiği bir ayetin tercümesini okudu. Ayet şunu demektedir: "Gelidiği yoldan geri dönecek ve bu şehre gelmeyecek, RAB diyor. Çünkü kendim için ve kulum Davud'un hatırı için kurtarayım diye bu şehri koruyacağım".³ Hayim Becerano'nun okumuş olduğu bu ayetle Edirne'nin işgalinden kurtulacağı yolundaki öngörüsü bir süre sonra gerçekleşti.⁴

Edirne düştükten sonra Mahmut

2 Yühdilerin kutsal kitap metinleri ve sözlü gelenekleri üzerine din adamlarının yaptıkları gizemli ve içrek yorumların tamamına kabala denmektedir. Kabala ilmine vakıf olan din adamlarına kabalist denir. Kabalistler Tevrat metinlerinden yola çıkarak gelecekte ilgili yorum ve öngörüler yapabilmektedirler.

3 Kitabı Mukaddes, **Eski ve Yeni Ahit**, Kitabı Mukaddes Şirketi, İstanbul 1995, İsa'ya Bap 37, ayet 34-35

4 Nisim Benbanasto, "Merhum Türkiye Hahambaşısı Rav. Hayim Moşe Becerano Efendi (1846-1931)", **La Vera Luz**, 26 Ağustos 1965 / Avram Galante, **Histoire des Juifs de Turqu-**

Şevket Paşa kabinesi 30 Mayıs 1913'te Londra Konferansı kararlarını kabul etmek zorunda kaldı. Londra Antlaşması'na göre Rumeli'yi ellerine geçirmiş olan Balkan devletleri bu toprakları paylaşmadıklarından Bulgaristan 29 Haziran 1913 tarihinde eski müttefikleri olan Sırp ve Yunanlılara karşı taarruza geçti ve bu suretle İkinci Balkan Savaşı başladı. Sırpların ve

Yunanlıların karşı taarruzu sonucunda Bulgar ordusu mağlûp oldu. Bulgar ordusunun bu durumdun istifade eden Romanya 10 Temmuz 1913 tarihinde Bulgaristan'a savaş ilân etti. Önce Silistre'yi işgal etti, sonra Sofya'ya doğru ilerlemeye başladı. Bu savaşlardan ötürü Bulgarlar Çatalca'daki kuvvetlerinin önemli bir kısmını geri çekmek zorunda kalınca, Osmanlı hükûmeti bu durumdun faydalanıp 13 Temmuz 1913 günü Çatalca ve Bolayır cephesinden taarruza geçti; 21 Temmuz tarihinde Kırklareli'ni ve 22 Temmuz tarihinde de Edirne'yi geri aldı. Bulgaristan'ın bu teklifinde bulunması üzerine 10 Ağustos 1913 tarihinde Bükreş Antlaşması ile fiili duruma hukukî şekil verildi ve 29 Eylül 1913 tarihinde imzalanan İstanbul Antlaşması ile Kırklareli, Edirne ve Dimetoka Osmanlı devletinde kaldı. Meriç Nehri Türk-Bulgar sınırını teşkil etti.⁵

İa. İsis Yayınları (tarih yok), Cilt 1, sh. 266-267 ve Dr. S.J. Becerano, "Hayim Becerano Efendi", Reşad Ekrem Koçu, **İstanbul Analojipedi**, İstanbul, 1961, Cilt 5, s. 2342-2344.

5 T.C. Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı Resmî Yayınları Konferanslar Serisi, **A.g.e.**, s. 37.